

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 231/2012-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. októbra 2012 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Milana Ľalíka a Petra Brňáka prerokoval sťažnosť A. M., V., a M. K., V., zastúpených advokátkou JUDr. K. H., K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 27 C 549/2000 v období od právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 347/05 z 1. marca 2006 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. M. a M. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 27 C 549/2000 p o r u š e n é b o l o .

2. A. M. p r i z n á v a primerané finančné zadostučinenie v sume 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré j e Okresný súd Košice II p o v i n n ý zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. M. K. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré j e Okresný súd Košice II p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. I. ÚS 231/2012-10 zo 16. mája 2012 prijal na ďalšie konanie sťažnosť A. M. a M. K. (ďalej len „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 27 C 549/2000 (ďalej len „napadnuté konanie“) v období od právoplatnosti nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 347/05 z 1. marca 2006.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sú v procesnom postavení žalobcov účastníkmi napadnutého konania, ktoré sa začalo 14. júla 2000 podaním návrhu na okresnom súde. Sťažovatelia sa ako žalobcovia domáhali týmto návrhom zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam. V danom prípade podali opakovanú sťažnosť, pretože v záujme zabezpečenia urýchleného rozhodnutia vo veci samej sa už obrátili na ústavný súd sťažnosťou z 3. októbra 2005, ktorou sa domáhali vyslovenia porušenia označeného základného práva postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd nálezom sp. zn. III. ÚS 347/05 z 1. marca 2006 konštatoval porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v ústave, priznal im primerané finančné zadosťučinenie v sume každému po 663,88 €

(20 000 Sk), ako aj náhradu trov konania. Podľa sťažovateľov okresný súd nerešpektuje závery vyslovené v náleze ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 347/2005 z 1. marca 2006, ktorý nadobudol právoplatnosť 24. marca 2006, pretože vo veci samej ešte stále nebolo rozhodnuté.

3. Sťažovatelia v sťažnosti poukázali na to, že od rozhodovania ústavného súdu o ich predošlej sťažnosti uplynulo ďalších šesť rokov, napriek tomu stále nebolo v ich veci právoplatne rozhodnuté. Napadnuté konanie na jednom stupni trvá už takmer dvanásť rokov, preto nepovažujú za potrebné konkrétne špecifikovať chronológiu jednotlivých úkonov. Zdôraznili, že im je dvanásť rokov trvajúce konanie o ich nároku na ťarchu a snažia sa ho nezdržiavať. Nesúhlasia preto so stanoviskom podpredsedníčky okresného súdu, že dĺžku napadnutého konania ovplyvnili predovšetkým samotní sťažovatelia. Podľa sťažovateľov za neprimeranú dĺžku napadnutého konania, a tým aj dlhotrvajúci stav právnej neistoty je zodpovedný výlučne okresný súd.

4. Sťažovatelia preto navrhli, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že okresný súd porušil v napadnutom konaní ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Zároveň sa v sťažnosti domáhajú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov, priznal každému zo sťažovateľov finančné zadosťučinenie v sume 1 500 €, ako aj náhradu trov konania.

5. Podpredsedníčka okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti sťažovateľov z 20. júna 2012 uviedla chronológiu úkonov, ktoré okresný súd vykonal vo veci od doručenia nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 347/05 z 1. marca 2006. V závere podpredsedníčka okresného súdu vyjadrila názor, že dĺžku napadnutého konania ovplyvnili predovšetkým samotní sťažovatelia, a objektívne procesné prekážky (úmrtie žalovaného v 1. rade) v priebehu konania. Napadnuté konanie vykazovalo zo strany okresného súdu „... *známky priebežnosti, sústredeného a efektívneho postupu, čo napokon viedlo k meritórnemu rozhodnutiu vo veci na pojednávaní dňa 7. 6. 2012*“.

6. V súlade so súhlasom účastníkov konania ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci vo vzťahu k namietaným priet'ahom. Následne ústavný súd pristúpil k prieskumu dĺžky konania z hľadiska tvrdeného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

II.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o s'ťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

S'ťažovatelia sa s'ťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

8. Ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným

rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

9. Ako z judikatúry ústavného súdu vyplýva, primeranosť dĺžky civilného konania nemožno vyjadriť numericky v zmysle určenia lehoty jej trvania, ktorú je vždy potrebné považovať za primeranú a ktorej prekročenie by bez ďalšieho znamenalo neprimeranosť doby občianskeho konania s následkami v podobe porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Primeranosť dĺžky civilného konania je potrebné skúmať a preverovať v každom prípade jednotlivo vo svetle konkrétnych okolností prerokovávanej veci. V tejto súvislosti už bol v judikatúre ústavného súdu i v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva pomenovaný celý rad kritérií, podľa ktorých možno posudzovať primeranosť dĺžky konania s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu. Ide o charakter prerokovávanej veci, teda hlavne o jej skutkovú a právnu zložitosť, závažnosť, rozsiahlosť či obťažnosť dokazovania (a), ďalej o spôsob správania účastníkov a súdu v priebehu konania (b), posúdenie prípadných osobitných okolností, ktoré môžu spôsobiť prieťahy v konaní, a tiež o to, čo bolo pri prerokovávaní veci pre sťažovateľa v hre, resp. aký malo konanie pre neho význam (c) (porov. napr. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva *Philis* proti Grécku, 1997, *Pélissier a Sassi* proti Francúzsku, 1999, I. ÚS 257/08, I. ÚS 413/08 alebo I. ÚS 322/2010). Z hľadiska týchto kritérií preskúmal ústavný súd napadnuté konanie okresného súdu.

a) Predmetom napadnutého konania je zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam. Po právnej stránke ide o štandardnú občianskoprávnu vec tvoriacu rozhodovaciu agendu súdov. Proces dokazovania v takomto konaní je ovplyvnený potrebou znaleckého dokazovania, čo môže predstavovať určitý stupeň zložitosti. V napadnutom konaní išlo o vypracovanie geometrického plánu súdnym znalcom pre reálne rozdelenie sporných nehnuteľností medzi účastníkov konania. Z predloženého spisu však vyplýva, že súd otázku vypracovania geometrického plánu potrebného pre rozhodnutie prvýkrát posudzoval až na pojednávaní 2. júla 2009, teda po deviatich rokoch od začatia napadnutého konania, resp. troch rokoch od právoplatnosti nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 347/05 z 1. marca 2006. Pretože medzi účastníkmi konania nedošlo

k dohode týkajúcej sa zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva, čo bolo súdu definitívne oznámené až 2. februára 2010, ustanovil okresný súd uznesením z 11. augusta 2010 znalca z príslušného odboru na vypracovanie geometrického plánu pre zrušenie podielového spoluvlastníctva. V tomto medziobdobí sa ešte uskutočnilo 8. apríla 2010 meritórne pojednávanie a následne v priebehu mája a augusta 2010 súd zisťoval z okruhu príslušných znalcov možnosť reálneho vypracovania geometrického plánu. Vypracovaný znalecký posudok s geometickým plánom predložil ustanovený súdny znalec súdu 23. mája 2011 a doplnenie k nemu predložil 21. decembra 2011. Okresný súd rozhodol vo veci samej rozsudkom zo 7. júna 2012, ktorého súčasťou je aj vypracovaný geometrický plán. Dokazovanie preto malo istý vplyv na priebeh konania, ktorý však ústavný súd nehodnotí ako zásadný či rozhodujúci na celkovú dĺžku napadnutého konania.

Napadnuté konanie sa začalo 14. júla 2000 podaním návrhu na okresnom súde, vo veci bolo meritórne rozhodnuté rozsudkom až na pojednávaní 7. júna 2012. Ako z predloženého spisu vyplýva, rozsudok zo 7. júna 2012 nadobudol právoplatnosť 3. augusta 2012 okrem výroku o povinnosti žalovanej v 1. rade nahradiť štátu trovy konania. Celkove napadnuté konanie teda trvalo na jednom stupni dvanásť rokov. Ústavný súd zdôrazňuje, že občianske súdne konanie, ktoré trvá tak dlho, ako to je v danej veci, možno už len na základe celkovej dĺžky jeho trvania považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa zistení ústavného súdu okresný súd v napadnutom konaní postupoval po právoplatnosti nálezú ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 347/05 z 1. marca 2006 v zásade plynulo, priebeh konania bol však v tomto období ovplyvnený úmrtím žalovaného v 1. rade. Okresný súd preto uznesením z 12. apríla 2007 prerušil napadnuté konanie do právoplatného skončenia konania o dedičstve po žalovanom v 1. rade. V danom prípade išlo o zákonnú prekážku postupu konania, s čím bola spojená nutnosť prerušenia konania. Ústavný súd preto nečinnosť všeobecného súdu v dôsledku existencie zákonnej prekážky jeho postupu neposudzuje ako zbytočné priet'ahy v konaní (m. m. II. ÚS 3/03, I. ÚS 65/03, I. ÚS 214/06). Napriek tomu však ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že neprimerane dlho trvajúce konanie môže byť častejšie postihnuté existenciou takejto

zákonnej prekážky najmä vtedy, ak sú jej účastníkmi osoby vo vyššom veku, ako to bolo v napadnutom konaní.

b) Ústavný súd ďalej posudzoval správanie sťažovateľov z hľadiska ich vplyvu na priebeh konania. V období po právoplatnosti nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 347/05 z 1. marca 2006 zohľadnil v neprospech sťažovateľov odročenie pojednávania určeného na 6. júl 2006. Uvedené pojednávanie bolo odročené na žiadosť sťažovateľov pre neprítomnosť ich právnej zástupkyne. Všetky ďalšie nariadené pojednávania už sťažovatelia riadne akceptovali. Podpredsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení vytykala sťažovateľom ich údajnú pasivitu, pretože nepodali odvolanie proti uzneseniu okresného súdu o prerušení konania z 12. apríla 2007. Ako už ústavný súd uviedol, úmrtie žalovaného v 1. rade v priebehu konania bolo zákonnou prekážkou, ktorá má za následok v súlade s § 107 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku prerušenie konania. Preto skutočnosť, že sťažovatelia nepodali proti tomuto uzneseniu odvolanie, nemožno hodnotiť ako ich pasivitu. Keďže ani po vyše roku od právoplatnosti uznesenia okresného súdu o prerušení konania nebolo dedičské konanie po žalovanom v 1. rade skončené, sťažovatelia podaním zo 4. novembra 2008 zobrali svoj návrh späť v časti, v ktorej smeroval proti žalovanému v 1. rade, čím odpadla prekážka postupu v konaní. Okresný súd následne uznesením z 2. januára 2009 konanie proti žalovanému v 1. rade a žalovanej v 2. rade zastavil. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť až 22. mája 2009 z dôvodu neznámeho pobytu niektorých právnych nástupcov žalovaného v 1. rade, ktorým sa uznesenie doručovalo. Ústavný súd sa nestotožňuje s názorom podpredsedníčky okresného súdu, že neprimeraná dĺžka konania bola ovplyvnená predovšetkým zavinením sťažovateľov. Na ťarchu sťažovateľov možno pričítať okrem už spomínaného odročenia pojednávania zo 6. júla 2006 iba tú skutočnosť, že sťažovatelia nereagovali v určenej lehote na povinnosť uloženú všetkým účastníkom na pojednávaní z 2. júla 2009 oznámiť možnosť dohody o zrušení a vyporiadaní spoluvlastníctva, ku ktorej však nedošlo. Uvedené nedostatky v ich postupe s prihliadnutím na dĺžku a priebeh konania nemožno považovať za zásadné pre celkovú dĺžku konania.

c) Napokon ústavný súd posúdil existenciu prípadných osobitných okolností, ktoré mohli mať vplyv na priebeh napadnutého konania. V tejto súvislosti vzal na zreteľ, že

v preskúvanom období bolo konanie od 12. apríla 2007 do 22. mája 2009 prerušené z dôvodu úmrtia žalovaného v 1. rade. Dobu prerušenia konania v trvaní dvoch rokov neposudzoval ústavný súd v súlade so svojou judikatúrou ako zbytočné prieskumy, ale ani táto skutočnosť podľa ústavného súdu neodôvodňuje celkovú neprimeranú dĺžku napadnutého konania. Napokon vzal ústavný súd do úvahy potrebu zistenia toho, aký význam má pre sťažovateľov napadnuté konanie. V danom prípade sa sťažovatelia domáhali zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam, pretože ich nemohli reálne užívať. Ich spoluvlastníctvo malo len formálny obsah bez skutočného výkonu práv k týmto nehnuteľnostiam. Preto právom žiadali o urýchlené skončenie veci a nastolenie právnej istoty o tejto otázke.

10. Ústavný súd po vyhodnotení všetkých troch kritérií, ako aj celkovej dĺžky konania dospel k názoru, že postup okresného súdu prekročil dané medze konat' bez zbytočných prieskumov a predovšetkým skončiť ju v primeranej dobe v zmysle uvedeného čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorých porušenie sťažovatelia namietali. V občianskom súdnom konaní je totiž povinnosť súdu konat' bez zbytočných prieskumov konkretizovaná vo viacerých ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku (ide najmä o ustanovenia § 6, § 100 ods. 1 a § 114 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku), ktoré sa mali aplikovať ihneď po prekročení určitej „povolenej hranice“, najmä po opakovaných urgenciách a sťažnostiach na prieskumy. Nemožno akceptovať, aby aj po právoplatnosti nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 347/05 z 1. marca 2006, ktorým bolo vyslovené porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, napadnuté konanie trvalo do rozhodnutia vo veci ešte ďalších šesť rokov.

11. Ústavný súd preto uzatvára, že vec sťažovateľov nebola v primeranej lehote právoplatne skončená, a tým došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieskumov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia v bode 1.

12. Sťažovatelia požiadali v petite sťažnosti, aby ústavný súd uložil okresnému súdu povinnosť konať vo veci bez zbytočných prieťahov. Pretože napadnuté konanie bolo v čase rozhodovania ústavného súdu v merite veci už právoplatne skončené, bolo bez praktického významu ukladať túto povinnosť okresnému súdu.

13. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia. Keďže ústavný súd rozhodol o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré je podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde náhradou nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Ústavný súd vzhľadom na povahu veci a celkovú dĺžku konania, ale i opísané správanie sťažovateľov dospel k záveru, že v danom prípade požadovaná suma 1 500 € pre každého zo sťažovateľov zodpovedá primeranému finančnému zadosťučineniu za ujmu, ktorú utrpeli.

14. Ústavný súd nepriznal sťažovateľom náhradu trov konania, pretože ich do rozhodovania o sťažnosti nevyčíslili (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 151 ods. 2 OSP); trovy právneho zastúpenia si preto sťažovatelia nahradia zo svojho (§ 36 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov).

15. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. októbra 2012